

Budapestre vonatkozó újságcikkek

Szerző: *Raxa Derső*

Cím: *Kazinczy ekvipázsa*

Forrás: *Pesti Közlöny*

3n
(Hely)

1928. 7. 22.
(Idő)

(Köt. v. füz.)

Osztályozás

Tárgy

92

Hely

Kazinczy Ferenc

Idő

"1928"

Személy

Kazinczy ekvipázsa.

Tegnap volt éppen száz esztendeje, hogy a Kazinczy tekintetes ur, Széphalom földesura, hazaérkezett Pestről. Február eleje óta volt ott. Főbenjáró dolgokban kellett a városban időznie: Részben, hogy pecsétes levéllel megidéztek, mert a tudós társaság iránt megjött Bécsből a kegyelmes leirat és most már mi akadály a sincsen, hogy a „jámbor szándék” végre testté váljon és az arra kiválasztott literátorok meg tudós uraknak össze kellett ülni és meg kellett csinálni a statutumokat, azokat szépen lefordítani diáknyelvre, azt a nádor őfelsége útján megint felterjeszteni a császár őfelségéhez, hogy annak a magyarfaló tanácsosai végigbogarásszák, nincs-e vajjon benne valami, amiből forradalom, vagy ennél is sokkal rosszabb: a magyarság emelkedése törhetne ki. A forradalmat még el lehet nyomni az *ultima ratio regum*-mal, az ágyuval, de a magyarság emelkedésének, pallérozódásának nem lehet semmit ellene tenni, azt akkor kell elnyomni, amikor keletkezőben van!

Ez volt hát Kazinczy tekintetes ur első dolga Pesten; végigülészte a nagyszerű napokat. Ült sokat a zöld asztalnál. Az előlülő gróf Teleki Józseffel a negyediknek jelölték ki a helyét, ami, tekintve hogy előtte egy katolikus püspök, egy evangélikus superintendens, meg egy gróf ült, mégis csak nagy becsület volt, annál is inkább; mert utána báró Mednyánszky Aloyz excellenciás ur kapott helyet.

A második dolga Kazinczynak az volt, hogy megismerkedjen néhány új kiválósággal, úgy *Kisfaludy Károllyal*, *Vörösmarty Mihállyal*, meg *Helmecczyvel* és az első magyar szobrasszal, *Ferenczy Istvánnal* és végig járja az akkor Pesten élő piktorokat is, ami nem is volt kicsiség, mert hiszen abból hatvannál több élt és — megélt akkor a pesti közönségből.

De volt egy harmadik dolga is, ugyan fontos. A feleségének, a kedves, derék gróf Török Sophie-

nak az apai örökségén — ami nem volt kicsi nagyon — rajta ült a testvérbátyja és minden törvény s igazság ellenére nem akarta kiadni. Hosszu pereskedés folyt már emiatt a testvérek között s az ügy végre felérkezett a magas szeptemviralis táblához s előreláthatólag tavaszra meg lett volna az ítélet; jónak tartotta Kazinczy, ha azt bevárja, informálja a méltóságos személynök urakat, ami fontos dolog, különösen ott, ahol az ellenfél mindenféle fondorlattal azon van, hogy a szegényi sorban élő hugát kinullazza...

Érdekes és a hatvankilenc esztendő Kazinczyra nézve jelentős félesztendő mult el akkor a pesti élet kedves zajában. Isteni élvezetekben volt része. Ünnepezték, szerették, megbecsülték. (Egyszer, mikor Budára ment, hogy egy barátját meglátogassa, gróf Széchenyi István csak figyelmességéből felkíséri a Várba, mialatt külföldi utazásáról beszélt mindenféle érdekességeket.) Egyik társaság a másik után vonta körébe, ahol ő volt a főszemély. Megismerkedett nagyjainkkal, szoros barátságot kötött azokkal, akiknek emléke ma is hódolatos emlék. Itt látta most meg először utolsó — tiszta — szerelmének tárgyát, a gyönyörű Teleki Biri comtesset, aki akkor már az ifju gróf Ráday Gedeon mátkája volt, akinek szalonjában ifjontias ábrándozásokkal telt órákat töltött.

Járta a műtermeket, ahol olajba, aquarellbe megfestették, ahol Ferenczy szobrát is megmintázták. És közben irt, javitgatta, csiszolgatta régi írásait s megísztelő feladatát, a magyarul megalkotott akadémiái statutumok latinra fordítását is klasszikusan elvégezte.

Volt azonban pesti útjának még egy fontos célja: lóra, kocsira, szerszámra lett volna szüksége.

Még körülbelül áprilisban irt egyszer Fáy Andrásnak; ebben a levélben többek közt ezt írja:

„Én azt tartom, édes Uram Öcsém, hogy a halás érzésnek legszebb bizonyossága a bizakodás 's ennél fogva egy harmadik kérést is bátorodom tenni; — Egy nem új és minél olcsóbb, de mégis nem régi formájú, könnyű fedeles kocsit

szeretnék venni. Már tegnap sorba jártam a Hatvani kapu jobb- és balfelén lakó Sattlereket. Eggyet sem találtam. Sokszor a' megszorult Mágánások, vagy a' nem megszorultak, de a' régít eladni s ujat venni akarók, a magokét olcsón is eladják. Nem adhatna-e Uram Öcsém nekem tanácsot, mint tudhatnám meg, hogy illyet hol kell keresni? Én 200 frtnál többet adni érte nem szeretnék. Ezeket addig is akarám Uram Öcsémnek elébe terjeszteni, míg még délig tisztelemet teszem 's a' feleletet hallhatom. A véletlenül tett kérdés nem mindig talál választ 's megtörténhetnék, hogy Uram Öcsém egy-két fertály után nekem jó tanácsot adhatna.“

Fáy, ugy látszik, nem tudott mágánás kocsit commendálni Kazinczynak, mert naplófeljegyzéseiben ezt találom június 19-ről bejegyezve:

„Stern Budai Juveliertől egy kocsit [vetem] 150 frt.“

A kocsit tehát megvette és olcsóbban, mint amennyit reá számhatott s azt áthozták az akkor forgalomban volt hajóhidon és vagy a vármegyeház udvarára állították, ahol akkor Kazinczy Szemere Pálnál, a költőnél és megyei ügyésznél volt kvártélyon, vagy ha ott nem akadt hely, a Zrinyi- (a mai Astoria helyén), vagy a Fehér Farkas-szállóban (a Szép-utcával szemben, a Kossuth Lajos mai utcájában) állították a fészter alá s ott várta a percet, amikor majd használatba kerül.

Nem soká kellett erre várakoznia, mert 27-én már ezt írja naplójába Kazinczy:

„Két lovat veszek 180 frton. Rosenthálnak, a lókerítőnek 12 frt 30 kr.; hám 23 frt.“

Ime, meg volt a keresett fogat s az agg költő elvégezően jól minden dolgait, már hazatérésre is gondolhatott. Utolsó este Fáy Andrásnál volt vacsora, amelyen Ferenczy bemutatta a Kazinczyról készített mellszobrot, amely most a Szépművészeti Múzeumban látható.

És július első napjaiban utra kel az ujonnan szerzett fogaton; barátai, Bártfay (a Károlyiak pesti tisztje) és Szemere a Rákosig elkísérik, aztán folytatja az utját: Gődöllő-Hatvan-Gyöngyös-Kápolna-Kövesd-Hársány-Aranyos-Zsolca-Csillag-Kisfaludy kocsma-

Sátoraljaujhely érintésével egy heti utazás után — általános örömök között — váratlanul hazaér.

De az ekvipázs premiérje nem volt zavartalan. Kazinczy pesti útjára magával vitte tizenhétéves Emil fiát s most, hazatértökben, hol az apa, hol a fia hajtotta a vigan poroszkáló lovakat. Miskolcon Emil gyerek elnézelődvén az utcán sétálgató szépeket, nem vigyázott eléggé és a kocsi felfordult. Szerencsére semmi baj nem esett. Ugy látszik, a felfordulás a százötven forintos fedeles kocsinak sem ártott meg, mert a bizony pattogós, sőt amint naplóból látható, a botozásra is könnyen kapható, hirtelen haragu Kazinczy erről sem naplóiban, sem leveleiben említést nem tesz.

Ennyi maradt meg a Kazinczy új ekvipázsáról az irodalomtörténet számára!

Rexa Dezső.